

DOKTOREN SVARER

Tore Witsø Rafoss ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo, disputerer 3. mai med avhandlingen «Terrorens kulturelle logikk. Det offentlige ordskiftet etter 22. juli».

Taler etter terror

Tore Witsø Rafoss ser også likheter mellom Jens Stoltenbergs og George W. Bushs tunge taler.

– Kan jeg få spørre som en spydig svoger?

– Spør i vei.

– «Hva er det for noe fint du studerer, da?»

– Det jeg studerer, er sosiologi, eller nærmere bestemt kultursosiologi, hvor vi legger vekt på mening og kulturelle uttrykk. Doktoravhandlingen min heter «Terrorens kulturelle logikk. Det offentlige ordskiftet etter 22. juli.» Det jeg blant annet gjør, er å sammenligne 22. juli-taler av Jens Stoltenberg og taler fra ti år tidligere av president George W. Bush. Taler han holdt etter 11. september 2001.

– Du går til talene lastet med metaforer, narratologi og fenomenologi. Dette er et apparat taleren ikke behøver å være seg bevisst for å tale godt?

– Nei, selvsagt ikke. Jeg utfører en vitenskapelig analyse basert på en rekke vitenskapelige tradisjoner. Men målet mitt er likevel å tolke den meningen folk selv ga uttrykk for. Det jeg gjør i lys

av kultursosiologi og fenomenologi, er å forsøke å forstå den paradoksale kombinasjonen av fortvilelse og fellesskap som preget tiden etter 22. juli.

– Noen hver kan ha hatt store forhåpninger til diskursanalyse, og sørgelig ofte blitt skuffet. Du har åpent troen på at man kan avdekke noe skjult?

– Nå er det strengt tatt ikke diskursanalyse jeg har bedrevet, men kultursosiologi. Men du har rett i at jeg tror det er mulig å løfte frem skjulte strukturer som former for fellesskapet. Sosiologen er opptatt av hva det vil si å være mennesker i et fellesskap, og hvilke verdier man deler. Ofte er disse verdiene implisitt, de blir tatt for gitt, verdiene blir ikke satt ord på. Dermed var talene til George W. Bush etter 11. september 2001 og talene til Stoltenberg etter 22. juli 2011 gylne muligheter til å undersøke de få tidspunktene hvor man forsøker å offentlig formulere grunnleggende verdier.

– Ulikhetene i Bushs og Stolten-

bergs språkbruk var slående?

– Det er riktig, men det jeg også viser er hvor likt mye var. Man laget en lik fortelling. Selv om Bush var militaristisk i sin retorikk og Stoltenberg la vekt på omsorg, så handlet talene i begge tilfeller om at terrorister hadde angrepet mer enn mennesker og bygninger, de angrep fellesskapets verdier, og folket måtte samles for å forsvare disse verdiene.

– Men du peker på en vesentlig årsak til at Bush snakket i militære vendinger. Terroristene som stod bak angrepet 11. september, var ennå ikke tatt da Bush talte.

– Ja, Bush snakket om jakten på terrorister, mens Breivik jo var tatt samme kveld. Rosetogene i Norge tolkes som tegn på at kampen allerede var over, Stoltenberg kunne snakke om kampen for demokratiet som en avsluttet fortelling, terroristen var ikke i stand til å ødelegge fellesskapet. «Sammen vant vi over hatet».

– Man gikk fra den tragiske til den episke fortellingen, skriver du. Når skiftet det?

– Mandagen da rosetoget ble arrangert. Fra da av ble den tragiske fortellingen supplert med den mer positive om at folket samler seg i forsvar av demokratiet, og at de som ble drept er falne helter i kampen om norske, demokratiske verdier.

– Ble ikke dette analysert på samme måten allerede den gangen, med samme konklusjon?

– Det ble reflektert mye også om det offentlige ordskiftet. Sånn er det jo, sosiale aktører tolker hele tiden sine egne reaksjoner, så det jeg gjør, er å tolke tolkninger. Men jeg håper det arsenalet av vitenskapelig teori og metode jeg har benyttet, gjør at jeg har bidratt til noe mer enn å bare gjenta tolkningene.

– «Mer åpenhet, mer demokrati. Fasthet og styrke. Det er oss. Det er Norge.» Taleren var Stoltenberg, men ordene var statssekretær Hans Kristian Amundsens, men man leter forgjeves etter hans navn i avhandlingen.

– Ordene tilhører ikke dem som har skrevet dem, men dem som klarer å uttale dem på en troverdig og overbevisende måte. Det er klart politikere bruker taleskrivere, men mitt fokus har vært på hvordan mening sirkulerer og mottas i offentligheten – hvordan man i fellesskap prøver å skape mening etter traumatiske hendelser.

Håkon Gundersen

Morgenbladet presenterer ferske doktorgrader hver uke.

NOTERT

Hunder er ikke menneskebarn.

PSYKOLOG STANLEY COREN FORKLARER HVORFOR HUNDER SYNES DET ER STRESSENDE Å BLI KLEMT, I PSYCHOLOGY TODAY. NOE Å HUSKE FOR ENHVER.

JOHAN CRUYFF Tidsskrift foreslår nytt fag

Sportstidsskriftet Olympiastadion foreslo denne uken å opprette et eget universitetsfag viet fotballspilleren Johan Cruyff: «Johan Cruyff: Total fotball, total rebell.» Det er Olympiastadions redaktør Peder Knutsen Samdal som står bak ideen, og i Olympiastadion presenteres emnet slik: «Emnet vil legge vekt på å sette Cruyffs liv inn i historisk, idéhistorisk og samfunnsmessig kontekst. Han var del av den nederlandske provo-generasjonen, som stilte spørsmål ved autoriteter og systemer. Cruyff var en rebell. I Spania ble han trykket til brystet av Katalonia, i kampen mot Franco og styresmaktene. I emnet vil vi se nærmere på hva Cruyff og hans fotball har betydd for den katalanske identiteten.» Etter at man har tatt emnet, forventes det blant annet at studenten kan ta Cruyff-vendinger både på og utenfor banen, samt har tilegnet seg kunnskap om både katalansk og nederlandsk (amsterdamsk) historie og identitet. Olympiastadions idé er fortreffelig, Morgenbladet skriver under på oppropet.

Likheter og ulikheter: George W. Bush og Jens Stoltenberg.

FOTO: GETTY IMAGES

LANGHELG ELLER FERIE I NORGE?

Husk at du enkelt kan omadressere Morgenbladet

Bestill ferieomadressering på Min Side: morgenbladet.no/minside eller telefon: 23 33 91 80

Alle abonnenter har tilgang til alle saker på morgenbladet.no. Les oss når du vil, der du er.

Spørsmål? Kontakt kundeservice på telefon 23 33 91 80.